DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 1.08.2022

Prof. dr hab. Stanisław Mossakowski
członek rzeczywisty PAN
Instytut Sztuki PAN

Warszawa, lipiec 2022 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Agnieszki Smołucha-Sładkowskiej pt. *Pride and Memory. Medals of Condotieri in Quattrocento Italy*, złożonej na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego

Przedstawiona do oceny rozprawa jest znacznej objętości. Tekst główny liczy 437 stron i opatrzony jest 2059 przypisami. Do tego dochodzą: starannie opracowany naukowy katalog 105 obiektów będących przedmiotem studium (wraz z ich fotografiami) oraz tom kilkuset ilustracji stanowiących obszerne materiały porównawcze.

Tematem wybranym przez Autorkę jest grupa metalowych dzieł sztuki szczególnie charakterystycznych dla włoskiego Quattrocenta, a mianowicie medali upamiętniających osoby i czyny najemnych dowódców wojskowych (wł. *Condotieri*), jacy w różnym czasie i w różnych okolicznościach pozostawali na służbie rozmaitych państw i władców Półwyspu Apenińskiego. W grę wchodzi zespół przeszło 100 obiektów związanych z 31 osobami, reprezentującymi m.in. tak ważne historycznie rodziny jak Bentivoglio z Bolonii, d'Este z Ferrary, Gonzaga z Mantui, Malatesta z Rimini, Montefeltro z Urbino i Sforza z Mediolanu. Z kolei wśród artystów wykonawców bądź projektodawców omawianych dzieł, obok ścisłych specjalistów w dziedzinie medalierstwa, takich jak Gianfrancesco Enzola da Parma czy Sperandio di Bartolomeo Savelli, mamy do czynienia z wybitnymi malarzami włoskiego *Quattrocenta*. Są to m.in.: Antonio Pisanello, Francesco di Giorgio Martini, Carlo Crivelli i Francesco Francia.

Większość dzieł omawianych w pracy było oczywiście od dawna przedmiotem wnikliwych studiów wielu autorów, toteż opracowanie każdego obiektu łączy Autorka z krytycznym przedstawieniem aktualnego stanu badań. Czytelnika uderza przy tym Jej niebywała pracowitość i ogromna erudycja. Wystarczy wspomnieć, że spis

wykorzystanej wielojęzycznej literatury naukowej liczy przeszło 900 pozycji. Niekiedy są to nawet rozprawy z ostatnich lat dostępne tylko w maszynopisie!

W formułowaniu swoich własnych spostrzeżeń i wysuwaniu nowych tez pomaga Autorce znajomość z autopsji większości obiektów - ich zachowanych egzemplarzy, kopii a także falsyfikatów (wyczerpujące przedstawienie fachowo-technicznej strony produkcji medali jest zresztą przedmiotem wstępnej części książki). W świetle przedstawionej rozprawy mgr Smołucha-Sładkowska jawi się jako znaczący już dziś w skali międzynarodowej fachowy znawca renesansowego medalierstwa włoskiego.

Ujęcie przez Nią tematu – ustalenie okoliczności powstawania medali włoskich kondotierów, ich wymowy treściowej oraz funkcji, przynoszące w każdym z tych zakresów nowe, oryginalne wyniki - odznacza się przy tym szerokim spojrzeniem obejmującym kilka dyscyplin. I tak, poza życiorysami postaci przedstawionych na medalach, osób zleceniodawców oraz artystów-wykonawców, praca przynosi obszerne zarysowanie tła politycznego oraz funkcji najemnych dowódców wojskowych w rozmaitych państwach włoskich w zależności od ich systemu politycznego (por. ukazanie specyficznej odmienności stosunków w tym zakresie panujących w Bolonii czy w Wenecji). Otrzymujemy tutaj jasne przedstawienie skomplikowanej mozaiki antagonizmów, zmiennych sojuszy i walk, która charakteryzowała całe życie polityczne państw włoskich do końca XV wieku, tj. do czasu inwazji wojsk francuskich Karola VIII (1494-95). Z kolei dobre przygotowanie archeologiczne Autorki, jej znajomość numizmatyki antycznej, greckiej i rzymskiej, mitologii i ogólnie humanistycznej kultury włoskiego Quattrocenta, w tym także ówczesnych zainteresowań astrologicznych, pozwala Jej na rozpoznawanie wielu nie uwzględnianych dotąd wzorów formalnych poszczególnych dzieł oraz ułatwia wyjaśnianie ich przekazów treściowych i funkcji ideowo-propagandowych. Można powiedzieć, że praca mgr Smołuchy-Sładkowskiej, mimo, że dotyczy pozornie ograniczonej tematyki - dzieł jednego tylko gatunku artystycznego i to w wyborze - w istocie wprowadza czytelnika w samo centrum

zasadniczej problematyki włoskiego Quattrocenta, jego życia politycznego, intelektualnego, artystycznego, a nawet obyczajowego.

W jakich zatem zakresach rozprawa Pani Agnieszki Sładkowskiej przynosi wyraźnie nowe wyniki poznawcze? Poza wprowadzeniem do badań kilku dotąd niereprodukowanych obiektów, zaliczyć tu trzeba w pierwszym rzędzie udane próby bardziej precyzyjnego datowania wielu medali oraz szereg nowych propozycji w odniesieniu do autorstwa niektórych z nich. Punktem ciężkości rozprawy są jednak sprawy programu ideowego i funkcji propagandowych omawianych obiektów. Dla przykładu wypada wymienić choćby dwa nowe, wzorowe rozpoznania przekazu treściowego znakomitych medali: Bartolomea Colleoniego (1457/58, artysta Marco Guiudiziani; kat. 10, il. II.8 1-41, s. 243-269) oraz Federica da Montefeltro (1468, artysta Clemente da Urbino; kat. 79, il. II. 5 11-13, s.186-198).

Starannie skonstruowany główny tekst pracy, mimo bogactwa informacji i ogromu przypisów, charakteryzuje się równocześnie jasnością wykładu i logiką wywodu. Rozprawa ukazuje dojrzałość naukową Autorki, jej znakomity warsztat badawczy. Mamy tutaj w istocie do czynienia z w pełni samodzielnym uczonym.

Konkludując pragnę stwierdzić, że omawiana praca spełnia wszystkie wymogi wzorowej rozprawy doktorskiej. Toteż z pełnym przekonaniem wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Smołucha-Sładkowskiej do dalszych etapów przewodu prowadzącego do uzyskania stopnia naukowego doktora w zakresie dyscypliny: Nauki o Sztuce, specjalności: Historia Sztuki.

Stanisław Mossakowski